

WIND VAN WELEER

WIND VAN WELEER

Het leven van Lily Touwen

Anneke Haasnoot

Schrijver: Anneke Haasnoot
Omslagontwerp: Anneke Haasnoot
Krijtschildering omslag: Marianne Claus van der Made
ISBN: 9 789463 187992
© Anneke Haasnoot 2016

Inleiding

Wat aan Lily Touwen het meest opvalt als je haar ontmoet, buiten dat ze een zeer charmante verschijning kan worden genoemd, is haar stem. Die klinkt zeer prettig en wel door het lichte accent waarmee ze spreekt. Het accent dat je bij vrijwel alle in Nederlands-Indië geboren mensen hoort. Of je nu uit twee Hollanders bent voortgekomen of uit een gemengd huwelijk; de intonatie lijkt te getuigen van beschaving, bescheidenheid en trots. Dit misschien als tegenwicht van perioden waarin de slavernij nog bestond en het koloniseren opgang maakte, de Japanners overheersten en onderdanigheid onder de inheemse bevolking hoogtij vierde. Het zit bij velen in de genen. Op de oorlog volgde de repatriëring en werden de blanken veelal nog gezien als koloniale uitbuiters. Voor de kinderen, in Nederlands-Indië geboren, was dat tijdperk een raadsel. Ze werden niet bepaald hartelijk ontvangen in het moederland van een van hun ouders, of van beide ouders. Holland was nog teveel gericht op het likken van de eigen wonden en het te boven komen van de eigen verliezen om aandacht op te kunnen brengen voor andermans leed.

De taal is zingbaar en zangerig en dat ontstond toen de Nederlandse taal zich mengde met de inheemse. Dit vond in eerste instantie plaats in de kazernes waar Hollandse soldaten bijeen werden gebracht en waar deze honderdduizenden kinderen verwekten bij hun huishoudsters. Deze kinderen moesten later als Indo door het leven en zaten klem tussen twee talen.

Een woord als *lultali* (veldtelefoon) was ook nog in gebruik van 1945 tot 1950, net als bij het KNIL voor de oorlog en wat te denken van blote kakkies, wat anno 2015 nog steeds in de Nederlandse taal wordt gebruikt. In de Dikke van Dale staan nog steeds woorden die uit de wederzijdse kruisbestuiving ontstonden.

In een artikel in Groot Vlaardingen van vier juni 2008 staat een interview dat de stadsdichter van Vlaardingen, Kees Alderdeliesten, (overleden op 22 april 2010) met Lily had. Hij noemt haar daarin een vrouw met een jeugdige geest, op wie je wel verliefd móet worden.

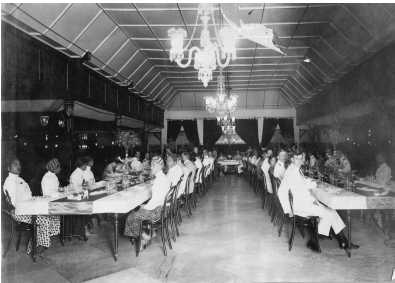
Wieteke van Dort (16 mei 1943 Java Soerabaja), o.a. bekend door haar rol van de Haagsche Tante Lien en Lily Touwen (16 april 1926 Java Jogjakarta) hebben een bepaalde charme van nature. Het Maleis of een dia-

lect of vermenging met het Nederlands, werd hen door baboes, kokkies en speelkameraadjes met de papepel ingegoten.

Met baboe Sumilah

Lily kwam echter ook met de trotse houding van radja's en sultans in aanraking als haar ouders visites aflegden. Zo raakte zij, om wie het hier draait, zeker op taalkundig gebied, beïnvloed door zowel kampongbewoners als vorsten en door dorpschouwen als regenten.

Dineren bij de sultan

Toen ze decennia later de Pasar Malam in Den Haag bezocht, kwam de heimwee naar haar baboe boven en mondde uit in een gedicht.

PASAR MALAM

*In smeltende klanken
geuren van kruiden
kleuren van warmte
hoor ik je stem weer Sumilah
die mij lang geleden in slaap zong*

*In bekende gezichten
van veel onbekenden
zie ik je ogen Sumilah
In slenterend voortgaan
voel ik je wiegende gang*

*Gamelanklanken, avondgeluiden
donkerbruin, donkerblauw
Zing voor mij Sumilah
van het houtvuur in de bergen
zwarte slangen
gebroken draden*

*Zing mij terug naar mijn vroegste jaren
Sumilah zing voor mij*

Zelf zag en hoorde ik haar voor het eerst tijdens een verhalenwedstrijd in Schiedam. Daarna kwam ik haar regelmatig tegen bij Literaire evenementen. Lily sloot zich in de tweede helft van haar leven aan bij dichterscollectieven als Schrijfkring Rotonde en Polder||Poëzie.

De laatste jaren is in Indonesië de belangstelling voor de oude sultanaten sterk toegenomen. Nieuwe sultans en radja's worden geïnstalleerd en tronen, die jaren onbezet waren, worden weer bestegen.

Het werd hoog tijd dat het lange en veelbewogen leven van Lily Touwen werd neergelegd in een welverdiende biografie met ruimte voor een dichter- en schrijverschap, dat zich vanaf 1975 openbaarde.

Ze was bijna vijftig jaar oud, toen ze uiteindelijk de ruimte daarvoor ervoer. *Wind van Weleer* wil weergeven wat de gevolgen zijn als men zich tussen twee culturen, die van je geboorteland en die van Europa, in dit geval van Nederland, staande moet houden.

Voor meer over het zogeheten 'prikkeldraadsyndroom' waar vele gerepatrieerde Nederlanders na WO II aan leden en wat velen verzwegen, omdat ze er gewoon niet over konden praten en wat werd aangegrepen om smartengeld te krijgen, wat wel een heel boude bewering is, verwijs ik naar Gie van den Berghe; *Serendeb*; over Rudy Kousbroeks Oostindisch Kampsyndroom (Meulenhoff 1992). Kousbroek vond dat de Joden in de concentratiekampen veel meer hadden geleden dan zij die in de Japenkampen hadden vertoefd. Hierover viel indertijd en valt nog steeds te twisten.